

Ф.ВАЩУК

**АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ І ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ВИЩОЇ
ШКОЛИ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР**

Розкрито проблеми, що стоять на шляху інтеграції науки і освіти України в європейський освітній простір, окреслено шляхи їх вирішення. Проведено аналіз стану справ із впровадженням Болонської системи, зокрема Закарпатським державним університетом.

Ключові слова: інноваційна модель, Болонський процес, підготовка фахівців, європейський освітній простір.

Курс України на європейську та євроатлантичну інтеграцію потребує якісних змін у сфері науки й освіти, динамічного інтеграційного поступу в європейський простір вищої освіти, базові положення якого чітко виписані у Болонській декларації.

Сучасне суспільство, яке пристосовується до проблем глобалізації, потребує чіткої відповіді на чимало питань і повною мірою розраховує на інноваційні наукові розробки. Вони в свою чергу залежать від активності запровадження у навчально-виховний процес вищої школи науково-технічних досягнень, новітніх технологій навчання, обґрунтованих на нових методологічних засадах інтеграційного характеру.

Актуальність проблеми інтеграції науки і освіти в європейський освітній простір потребує вироблення нових механізмів, серед яких: *обмін випускниками вузів, вирішення проблеми юридичного визнання дипломів українських вузів у країнах Європейського Союзу; створення умов з метою недопущення «відтоку мізків» з нашої держави; адаптування законодавства України до вимог Євросоюзу; підготовка фахівців, спроможних захистити інтереси країни у жорстких умовах світової конкуренції, враховуючи членство в СОТ, та інше.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми, свідчить, що інтеграції науки і освіти України в європейський освітній простір шляхом впровадження вимог Болонського процесу приділяється значна увага. Зокрема це передбачає Закон України «Про вищу освіту»[1], Концепція державної цільової програми «Наука в університетах» на 2008-2012 рр.[2], відповідні рішення МОН України[3], значний масив наукових робіт, інших публікацій[4] та інтернет-джерел[5].

Досліджуючи особливості інтеграції в європейський освітній простір, слід відмітити, що наука і освіта в сучасному світі стали

визначальними факторами забезпечення ефективності всього суспільного розвитку.

В умовах формування спільного ринку (у вузькому й широкому розумінні) з особливою силою проявляється їхня непідвладність політичним та іншим штучним кордонам. Наука й освіта виступають потужними факторами гармонізації як національного, так і регіонального соціально-економічного розвитку. Сьогодні, як ніколи, зростає усвідомлення ролі ефективної спільної політики у сфері професійної підготовки спеціалістів та наукових кадрів в інтересах успішного розв'язання соціально-економічних, національних і регіональних проблем. Це вимагає формування та вдосконалення механізмів спільної взаємодії європейських країн на основі єдиних принципів. Відомо, що висхідними положеннями Лісабонської стратегії в цьому контексті є:

- забезпечення спільної політики у сфері професійної освіти з урахуванням національних, культурних і соціально-економічних особливостей різних країн;
- курс на досягнення, як мінімум, таких фундаментальних цілей:
 - створення гарантованих умов для рівнозначної підготовки;
 - урахування потреб ринку праці;
 - забезпечення гармонійного розвитку особистості та її відповідності вимогам технічного прогресу, сучасних інноваційних технологій, соціального й економічного розвитку;
 - забезпечення безперервності загальної та професійної освіти;
 - можливість підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів;
 - прогнозування розвитку національних та регіональних ринків праці на європейському континенті;
 - спільний моніторинг та вироблення рекомендацій щодо координації міждержавної політики з питань освітніх можливостей, забезпечення зайнятості й мобільності фахівців у межах, в першу чергу Карпатського єврорегіону, виявлення та поширення кращого досвіду забезпечення ефективності освітньої та наукової діяльності.

Розв'язання цих завдань є могутнім каталізатором усіх інтеграційних процесів та піднесення ефективності суспільного виробництва в регіоні. Воно дозволило б реалізувати один з базових принципів Болонського процесу — «навчання протягом усього життя».

Можна вести мову і про ряд інших стратегічних напрямів. Однак згадані вище є достатнім аргументом для розуміння безперспективності політики національного й навіть регіонального ізоляціонізму в освітній та науковій сферах, усвідомлення об'єктивної потреби здійснення спеціальних скоординованих заходів, спрямованих на підвищення ефективності й якості освітнього процесу та наукової діяльності. Реалізації цих цілей і завдань підпорядковано низку відомих програм («Еразмус», «Леонардо да Вінчі» тощо), які відображають процес консолідації Європи через розвиток кооперації у сфері професійної підготовки наукових кадрів та використання наявного інтелектуального потенціалу.

Саме ці мотиви спонукали Закарпатський державний університет до поглибленого й конкретизованого осмислення шляхів реалізації основних цілей Лісабонської стратегії, яка сьогодні виступає визначальним чинником європейської інтеграції в освітній та науковій сферах.

Практика роботи Міністерства освіти і науки, загалом вищої школи України, за останні роки значно наблизила нас до реалізації ідеї входження до європейського простору вищої освіти (ЄПВО), яка базується на інституційній автономії, академічній свободі, рівних можливостях та демократичних принципах, які сприятимуть мобільності, підвищуватимуть можливості працевлаштування, а також привабливість та конкурентоспроможність Європи. Коли ми дивимося в майбутнє, ми розуміємо, що в світі, який постійно змінюється, зростатиме потреба в адаптації наших систем вищої освіти, підтримці конкурентоспроможності ЄПВО, а також можливості останнього належним чином відповідати на виклики глобалізації та усвідомлюємо важливість впливу вищих навчальних закладів на розвиток наших

суспільств, що ґрунтуються на традиціях, які є основоположними для нашого суспільства.

Наша мета - забезпечити продовження виконання вищими навчальними закладами своїх цілей в повному обсязі. Ці цілі включають підготовку студентів до життя в якості активних громадян демократичного суспільства, для побудови їх майбутньої кар'єри, а також забезпечення можливостей для особистісного розвитку; побудову і вдосконалення широкої та сучасної бази знань, стимулювання дослідницької діяльності і використання інновацій.

Надзвичайно актуальним сьогодні залишається питання впровадження системи кваліфікацій, які є важливим інструментом досягнення порівнянності та прозорості в межах ЄПВО, поліпшення умов працевлаштування, переміщення студентів як всередині, так і між системами вищої освіти. Системи кваліфікацій також допомагають вищим навчальним закладам у розробці модулів та навчальних програм, що базуються на результатах навчання та кредитах, сприяють визнанню як кваліфікацій, так і попереднього навчання.

Слід визнати, що у запровадженні національних систем кваліфікацій досягнуто певних успіхів, але наразі залишається ще багато завдань, над виконанням яких працюють вищі учбові заклади України.

Удосконалення існуючих та розвиток нових мотивацій в освітньо-науковій та інноваційній сферах є важливими умовами інтеграції вищої школи країни в європейський освітній простір. На мою думку, визріла необхідність створення якісно нового нормативно-правового та фінансового забезпечення інноваційної діяльності, удосконалення критеріїв оцінки ефективності та якості роботи суб'єктів навчально-виховного процесу. Це нагальна проблема сьогоденної вищої школи. Кроки з її розв'язання є відповіддю на виклики глобальних інтеграційних процесів в освітньо-науковому просторі.

Місце, яке посідатиме Україна в глобалізованому світі, залежить, в першу чергу, від того, чи буде відповідати її економіка критеріям економі-

ки знань, чи буде здатна її наукова еліта генерувати наукові ідеї світового рівня і втілювати їх у високі технології та забезпечити підготовку фахівців, здатних вирішувати нові завдання, відстоюючи інтереси України.

Інтеграція науки і освіти в європейський освітній простір багато в чому залежить від впровадження інновацій в цій сфері, адже це природна й необхідна умова розвитку освіти відповідно до потреб суспільства, які постійно змінюються.

Сучасні процеси в суспільстві, зміна соціокультурних пріоритетів викликають необхідність оновлення парадигми освіти, тобто об'єктивно обумовлюють особливу роль інновацій в науково-педагогічній сфері. При цьому основоположними принципами інновацій для вищої школи повинні залишатися гуманітарна суть освіти, її спрямованість на високий професійний, етичний і загальнокультурний розвиток майбутнього науковця та педагога.

Постійний моніторинг особливостей структури, системи управління та видів діяльності університетів високорозвинених країн світу показує, що найбільш високий міжнародний імідж із них мають ті, *яким вдалося сформуванати та інтегруванати у своїй структурі три системи: освітянську, дослідницьку та інноваційну.* Остання виконує місію зближення університету з тією чи іншою виробничою сферою.

З метою реалізації завдань інтегрування у європейський освітній простір в Закарпатському державному університеті (ЗакДУ) розроблено концептуальну модель інноваційного розвитку університету та концепцію науково-дослідної роботи, основними відповідними принципами якої є:

- наука та *інноватика* в університеті є невід'ємною складовою його діяльності та соціально-економічного розвитку, наукова, науково-технічна та *інноваційна діяльність* університету спрямована на задоволення потреб навчального закладу;
- забезпечення підготовки фахівців в університеті, які відповідають вимогам економіки і суспільства, рівню світових кваліфікаційних вимог;

- відповідність форм наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності університету рушійним силам, засобам і механізмам соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Метою наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ЗакДУ є:

- формування, накопичення та використання знань у процесі підготовки студентів, що відповідають потребам економіки і суспільства, рівневі світових кваліфікаційних вимог;
- впровадження через випускників університету наукових знань та досягнень у всі сфери промисловості, економіки та суспільства;
- підготовка магістрів, кандидатів і докторів наук з нових спеціальностей «Інноваційний менеджмент», «Інноватика», кадрове супроводження функціонування та інноваційного розвитку університету та соціально-орієнтованої ринкової економіки України.

Для реалізації поставленої мети розроблені основні стратегічні завдання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності університету, а саме:

- забезпечення проведення в університеті фундаментальних і прикладних досліджень, створення нових технологій та досягнення інших наукових результатів, які повинні стати базою і змістом навчання, джерелом і складовою наукових шкіл;
- розробка та поповнення змісту стандартів вищої освіти з урахуванням досягнень світової науки і техніки, посилення впливу науки на вирішення завдань освіти і виховання;
- перехід від заходів збереження науково-технічного потенціалу до його подальшого розвитку та ефективного використання для задоволення потреб університету та його розбудови;
- вдосконалення методів, засобів та форм тематичного планування та конкурсного відбору проектів наукових досліджень, механізмів втілення та використання наукових досягнень в навчальному процесі;

- підвищення результативності залучення студентів, аспірантів до виконання наукових досліджень, їх участі в конференціях, конкурсах, олімпіадах, виставках, наукових публікаціях та забезпечення розвитку студентської наукової та інноваційної діяльності;
- вирішення проблем оновлення матеріально-технічної бази наукових досліджень та розробок і створення та функціонування наукових та технологічних парків, бізнес- та інформаційно-технологічних інкубаторів, студентських юридичних клінік, інноваційно-технологічних центрів на базі університету;
- вдосконалення засобів та форм інформаційного забезпечення наукових досліджень та інноваційної діяльності, стажування викладачів, виконання спільних наукових проектів та подальший розвиток міжнародного співробітництва у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

Особливе місце в загальній системі інноваційних заходів вищої школи на шляху інтеграції науки і освіти займають ключові проблеми кадрового забезпечення євроінтеграційного поступу держави, що є головним завданням вищої школи.

Важливе місце в процесі інтеграції науки і освіти в європейський освітній простір займають фундаментальні наукові розробки та використання їх результатів в навчальному процесі. Враховуючи ці фактори, Закарпатський державний університет тримає в центрі уваги процеси забезпечення наукових розробок та видання їх результатів, зокрема збірників нормативно-правових актів з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, навчальних та навчально-методичних посібників, збірників наукових праць та робочих програм нових спецкурсів з євроінтеграційної проблематики. Забезпечується включення питань названої проблематики в навчальні плани.

Протягом 2007-2008 рр. університет входив до числа переможців наукових проектів МОН України, здобувши право реалізувати науковий проект «Розроблення навчально-методичного забезпечення включення питань

євроатлантичної інтеграції до програм підготовки фахівців у вищих навчальних закладах за спеціальністю “Міжнародні відносини” з виданням посібників, збірників нормативно-правових актів, методичних розробок і пілотне впровадження результатів проекту на регіональному рівні». Ця робота успішно виконана Навчально-науковим інститутом філософії та євроінтеграційних досліджень нашого університету.

Результатом наукової та навчальної роботи Закарпатського державного університету щодо забезпечення інтеграції науки і освіти як необхідної умови підвищення якості підготовки фахівців стала розробка і видання підручників нового покоління у 2007-2008 рр., у яких враховані як сучасні навчально-методичні вимоги, так і *новаторські підходи у створенні підручників нового покоління, зокрема розробка інтерактивних, мультимедійних навчальних матеріалів у електронній формі.*

Так, при підготовці та випуску серії видань «Євроінтеграція: український вимір» (15 випусків) пріоритетним було дотримання таких навчально-методичних вимог, як науковість підручника, логічна структурованість, модульність, наявність навчально-методичного апарату.

Це зумовило логічну структуру видання, яка складається з чотирьох груп: **перша** — 9 навчальних посібників, які отримали гриф МОН України «Рекомендовано як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів»; **друга** — 5 збірників наукових праць за матеріалами наукових конференцій і «круглих столів»; **третья** — 4 навчальних та 2 навчально-методичних посібники.

Поєднання в одній серії видань навчального, наукового, навчально-методичного та довідкового характеру, наявність логічних зв'язків та взаємодоповнюючих модулів між випусками зумовило високій рівень викладення навчального матеріалу.

За розробку видань підручників нового покоління у 2007-2008 рр. на високому науковому рівні Закарпатський державний університет отримав листи-подяки та позитивні рецензії від Секретаріату Президента України,

Міністерства закордонних справ України, Національного центру євроатлантичних досліджень України.

На XII Всеукраїнській виставці навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні-2009» наш університет був нагороджений бронзовою медаллю та дипломом «Лідер сучасної освіти України». У цьому році студенти університету Р.Кривенкова, А.Бродич, Б.Шпільман зайняли відповідно I, II і III місця у Всеукраїнському конкурсі наукових праць з проблем євроінтеграції України.

Важливою складовою діяльності університету зі створення підручників нового покоління стала робота працівників Навчально-наукового інституту інформаційних технологій та дистанційної освіти з розробки програмних оболонок та навчально-методичного апарату електронних навчальних матеріалів. Базовими принципами при створенні е-підручників визначені такі:

- **модульність** – розбивка навчального матеріалу на автономні модулі (теми, блоки та ін.) з метою їх поетапного вивчення та концентрації уваги студента на кожній окремій навчальній одиниці;
- **чітке визначення навчальних цілей** – визначення конкретної навчальної цілі в кожному модулі та при вивченні навчальної дисципліни в цілому, з доведенням до відома студента переліку знань та навичок, які будуть засвоєні при вивченні конкретної навчальної одиниці;
- **інтерактивність** – організація «діалогу» студента з навчальним матеріалом та забезпечення можливості діалогу з викладачем;
- **когнітивність** – стимулювання до активних дій при вивченні матеріалу, проведення самостійних досліджень;
- **самодостатність** – наявність у е-підручнику всіх видів навчальної роботи, використання, крім лекційного матеріалу, віртуальних тренажерів, віртуальних лабораторних робіт та ін.;
- **оцінка прогресу у навчанні та контроль засвоєних знань** – різномірневі завдання, вправи та тести мають забезпечувати автоматизацію самоконтролю зі зворотним зв'язком, а також інтерактивного контролю з відображенням динаміки процесу;

- наявність навчально-методичного апарату – інструкція з користування е-підручником; програма дисципліни; методичні вказівки до вивчення курсу; список рекомендованої літератури та корисних посилань; завдання, питання, тести для самоконтролю; глосарій; першоджерела.

Працівниками Інституту інформаційних технологій та дистанційної освіти розроблено низку програмних продуктів (електронних оболонок), за допомогою яких в університеті створюються електронні підручники. Найбільш вживаними з них є:

1. Оболонка для створення мультимедійних збірників, навчальних посібників (інтерактивних навчальних курсів), е-підручників.

Призначення: оболонка є універсальним помічником для створення мультимедійних навчальних курсів (підручників, навчальних посібників, навчальних курсів тощо) та збірників матеріалів конференцій.

Загальна характеристика: оболонка являє собою програмний продукт, який надає можливість зберігати бази даних матеріалів різних форматів (веб сторінки, .doc, .txt, .pdf, .jpg), аудіо і відеоархіви на цифрових носіях. Причому всі матеріали легко структуруються за різними критеріями. Одним з елементів оболонки є інтерактивна пошукова система. При створенні оболонки використовувалися мови програмування Adobe Flash Action Script 2 та HTML, що дозволило створити в системі зручний та зрозумілий графічний інтерфейс, наділити його анімацією. Перевагою цього програмного продукту є простота та зручність його наповнення і редагування.

2. Універсальний інтерфейс для навчальних матеріалів. Програмний комплекс.

Призначення. Наочна візуалізація текстового, схематичного, графічного та мультимедійного навчального матеріалу під час лекційних та практичних занять. Програмний комплекс дозволяє створювати мультимедійні інтерфейси для будь яких навчальних матеріалів у

електронному вигляді, які будуть використовуватися студентами, в т.ч. для самостійної роботи (лекції-презентації, віртуальні лабораторні роботи і тренажери).

Загальна характеристика. Комплекс простий у застосуванні та орієнтований на розробників навчальних матеріалів, що володіють комп'ютерними технологіями на рівні звичайного користувача. В основу створення універсального мультимедійного інтерфейсу покладена технологія Microsoft Agent, яка знайома користувачам по помічникам MS Office. Взаємодія студента з навчальним матеріалом здійснюється за допомогою помічників, здатних робити різноманітні рухи, розмовляти різними мовами, видавати текстові повідомлення, сприймати команди користувача тощо.

3. Оболонка для створення е-навчальних посібників.

Призначення. Створення електронних навчальних посібників, підручників, навчальних курсів для дистанційної форми навчання.

Загальна характеристика. Навчальний матеріал, представлений у форматі документів Microsoft Word (з інтенсивним використанням гіперпосилань) конвертується у гіпертекстові документи з чіткою структурою, яка відображається у веб-браузері. До браузера включаються різноманітні мультимедійні елементи: відео, зображення, інтерактивні сторінки, 3-вимірні об'єкти. Написана на мові програмування C# з використанням скриптів Python для конвертації документів Word з гіперпосиланнями у гіпертекстові документи.

З використанням зазначених програмних продуктів в ЗақДУ протягом 2007-2008 рр. видано понад 50 електронних підручників на основі традиційних підручників викладачів університету, переважна більшість з них має гриф МОН України. Видано електронні збірники матеріалів шістнадцяти міжнародних конференцій ЗақДУ з питань інтеграції вищої освіти України у європейській простір. Збірник містить базу даних доповідей, відомості про учасників конференцій, фото і відеоархів.

Ключовою основою інноваційних підходів до вирішення проблем інтеграції науки і освіти є налагодження співробітництва між вищими навчальними закладами України і закладами держав-членів ЄС і НАТО, які здійснюють підготовку фахівців з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, з метою вивчення досвіду, набутого у цій сфері, організацію регулярних обмінів студентами, слухачами та викладачами.

Важливим напрямом роботи університету щодо забезпечення **інтеграції науки і освіти в європейський освітній простір** є міжнародне співробітництво з вищими навчальними та науковими закладами, яке здійснюється в багатьох напрямках, серед яких визначальними є: реалізація спільних наукових та освітніх проектів у галузі права, інформатики, економіки, міжнародних відносин та міжнародного бізнесу; обмін студентами, аспірантами та викладачами; забезпечення стажування та навчання науково-педагогічних працівників та студентів у провідних навчальних закладах зарубіжжя; організація міжнародних науково-практичних конференцій тощо.

Укладено та успішно виконуються 32 угоди з вищими навчальними закладами та науковими установами Словаччини, Чехії, Польщі, Румунії, Угорщини, Німеччини, США.

В організації та проведенні наукових досліджень університет тісно співпрацює з багатьма провідними навчальними закладами і науковими установами України, серед них національні університети: "Київський політехнічний інститут", Східноукраїнський, Ужгородський, Львівський, Харківський; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Інститут світової економіки та міжнародних відносин НАН України, Міністерство закордонних справ України, Національна академія державного управління при Президентові України, Національний інститут стратегічних досліджень, Національний центр євроатлантичної інтеграції. Налагоджено тісне співробітництво із зарубіжними партнерами: Академією наук Чеської Республіки, Інститутом сучасної історії Академії наук Чеської Республіки, Інститутом

суспільних наук Словацької академії, Кошицьким технічним університетом, Університетом ім. Павла-Йозефа Шафарика (м. Кошице) та ін.

В університеті з 1998 року відкрито аспірантуру з 10 спеціальностей. За цей період науково-педагогічними працівниками та аспірантами університету захищено 16 кандидатських дисертацій.

Університет видає "Науковий вісник Закарпатського державного університету", серії: "Економічні науки", "Історія", "Суспільні та гуманітарні науки", "Євроінтеграція: український вимір", "Вища освіта. Техніка", збірники наукових статей за матеріалами міжнародних конференцій; "Бібліографічний покажчик наукових праць науково-педагогічних працівників"; студентський "Науковий вісник". У 2009 році Міністерство юстиції України зареєструвало ще одне періодичне видання — збірник наукових праць «Геополітика України: історія і сучасність».

Студенти та викладачі університету забезпечені вільним доступом до Інтернету як зі стаціонарних комп'ютерів, так і з власних мобільних ПК завдяки встановленим бездротовим точкам доступу Wi-Fi. Створено внутрішню університетську телемережу - за новинами, анонсами подій та оголошеннями можна спостерігати на великих плазмових панелях, що встановлені у фойє корпусів ЗакДУ. Створено новий офіційний веб-сайт Закарпатського державного університету (www.zakdu.edu.ua) - ще більш інформативний та корисний як для абітурієнтів, так і для студентів всіх форм навчання.

На базі навчально-наукового інституту інформаційних технологій та дистанційної освіти створено центр тестування, метою якого є забезпечення об'єктивного оцінювання та контролю якості знань студентів. Контроль проходить у тестовій формі завдяки використанню власної розробки - автоматизованої системи контролю якості знань BrainTester, що неодноразово була представлена та відмічена на виставках і конференціях міжнародного рівня.

Уже кілька років на базі вузів Словацької та Угорської республік за ініціативи ЗақДУ двічі на рік проводяться міжнародні науково-практичні конференції вчених та науковців із вищих навчальних закладів. Враховуючи новизну обговорюваних проблем вищої школи України на шляху до європейського освітнього простору, постійну підтримку у проведенні таких конференцій надає МОН України та Закарпатська обласна державна адміністрація. Проведено 17 таких конференцій, за результатами яких випущено 14 міжнародних вісників у формі збірників наукових праць.

За тематичною спрямованістю та складом учасників конференції мають особливий характер принаймні з двох причин:

- **по-перше**, вони присвячуються аналізу стану та проблем сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик підготовки фахівців на міжнародному ринку вищої освіти. Адже не підлягає сумніву, що важливою передумовою використання цих можливостей є освіта і наука;

- **по-друге**, в рамках конференцій функціонує постійно діюча самостійна міжнародна студентська секція.

Дискусія широкого кола науковців вищої школи України, Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини, що проводиться двічі на рік, дає змогу проаналізувати як досягнення, так і виявити причини недоліків, що стримують просування української науки в європейський освітній простір.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту». [Електронний ресурс].— Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
2. Концепція державної програми «Наука в університетах» на 2008-2012 роки: розп. Каб. Мін. України від 28 лип. 2007 р. № 548. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Наказ МОН України № 49 від 23.01.2004р. "Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в

системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки"; наказ МОН України № 48 від 23.01.2004р. "Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу".

4. Див., наприклад: Інформаційно-аналітичні матеріали до засідання підсумкової колегії Міністерства освіти і науки «Мета реформи у вищій школі — якість і доступність освіти»: Мін-во осв. і науки України. — К., 2009; Вакарчук І. Принципи державно-громадського управління освітою: тези виступу міністра на засіданні Співки ректорів України 15 травня 2009 року // Освіта: всеукраїнський громадсько-політичний тижневик. — 2009. — 13-20 трав. — №19-20; Луговий В.І. Реалізація принципів і пріоритетів Болонського процесу у вищій школі України: час дискусій і час дій // Педагогіка і психологія: вісник АПН України. — 2009. — №1; Лісабонська стратегія як визначальний чинник європейської інтеграції в галузі освіти і науки: збірник наукових статей за матеріалами XVI Міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород — Гирляни, 6-9 травня 2008 р.); відпов. ред. М.Полюжин; укл.К.Мовчан. — Ужгород: Ліра, 2008. — 304; "Вища освіта України і Болонський процес": навч. носіб., За загальною редакцією В.Г.Кременя. Авторський колектив: М.Ф.Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д.Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин.- Київ-Тернопіль: Богдан, 2004. - 368 с.; Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.)/ За редакцією В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. - Київ-Тернопіль, 2004. - 147с.
5. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolpr> Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. Докладна інформація про Болонський процес, факти та подробиці, документи та накази Міністерства освіти і науки України.

Problems which stand on the way of integration of science and formation of Ukraine in European educational space are exposed, outlined ways of their decision. The analysis of the state of businesses is conducted with introduction of Bolonskoy of the system, in particular by the Zakarpattya state university.

Keywords: innovative model, Bolonskiy process, preparation of specialists, European educational space.

Раскрыты проблемы, стоящие на пути интеграции науки и образования Украины в европейское образовательное пространство, очерчены пути их решения. Проанализировано состояние дел с внедрением Болонской системы, в частности Закарпатским государственным университетом.

Ключевые слова: инновационная модель, Болонский процесс, подготовка специалистов, европейское образовательное пространство.